

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/141/2000

**PRZED WYBORAMI PREZYDENCCKIMI -
SZANSE WYBORCZE KANDYDATÓW, ALTERNATYWY WYBORCZE,
ELEKTORATY NEGATYWNE, HIPOTETYCZNA DRUGA TURA WYBORÓW**

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Według deklaracji potencjalnych wyborców na niespełna miesiąc przed wyborami w ewentualnej drugiej turze wyborów Aleksander Kwaśniewski wygrałby z najbardziej liczącymi się konkurentami: Andrzejem Olechowskim (70% : 22%), Marianem Krzaklewskim (76% : 17%), Jarosławem Kalinowskim (74% : 16%) i Lechem Wałęsą (78% : 14%). Gdyby druga tura wyborów sprowadzała się do rywalizacji między Andrzejem Olechowskim a Marianem Krzaklewskim, ten pierwszy zyskałby przeszło trzykrotnie więcej głosów niż kandydat AWS.
- Wśród wyborców Aleksandra Kwaśniewskiego z roku 1995 (lub dziś uważających się za takich) ponad cztery piąte (81%) ponownie poparłoby wybranego wówczas prezydenta, a co dwudziesty (5%) oddałby swój głos na Andrzeja Olechowskiego i Jarosława Kalinowskiego (5%). Wierny elektorat Lecha Wałęsy sprzed pięciu lat ma w tych wyborach wyraźnie większe rozterki polityczne niż wyborcy Aleksandra Kwaśniewskiego. Największy ich odsetek deklaruje głosowanie na Andrzeja Olechowskiego (32%), nieco mniej - na Mariana Krzaklewskiego (23%). Sporo zwolenników Lecha Wałęsy sprzed pięciu lat zamierza poprzeć Aleksandra Kwaśniewskiego (16%).
- Praktycznie wszystkie osoby popierające SLD zapowiadają oddanie swego głosu na Aleksandra Kwaśniewskiego (96%). Elektorat AWS jest wyraźnie podzielony i nie popiera tak zdecydowanie kandydata zgłoszonego przez swoje ugrupowanie. Ponad jedna trzecia obecnych zwolenników AWS (36%) chce głosować na Mariana Krzaklewskiego, niewiele mniejsze odsetki wybrałyby Andrzeja Olechowskiego (21%) lub Aleksandra Kwaśniewskiego (22%). Głosy zwolenników UW w zasadzie podzieliły się między dwóch pretendentów do prezydentury - Andrzeja Olechowskiego (55%) i Aleksandra Kwaśniewskiego (31%). Z kolei wśród wyborców PSL najczęściej głosów zbierają Jarosław Kalinowski (53%) oraz Aleksander Kwaśniewski (39%).

We wrześniu¹ podobnie jak w poprzednich miesiącach Aleksander Kwaśniewski utrzymał zdecydowaną przewagę nad pozostałymi kandydatami do fotela prezydenta. Chęć poparcia jego starań o reelekcję zadeklarowało 60% potencjalnych uczestników wyborów. Drugie miejsce w naszym rankingu prezydenckim zajął Andrzej Olechowski - 12% zdeklarowanych uczestników wyborów twierdzi, że odda na niego swój głos. Na Mariana Krzaklewskiego chce głosować 7% wyborców, a 5% na Jarosława Kalinowskiego. Po 2% potencjalnych uczestników wyborów zamierza poprzeć Andrzeja Leppera i Janusza Korwin-Mikkego. Lech Wałęsa, Jan Olszewski i Jan Łopuszański zyskali we wrześniu po 1% poparcia. Zwolennicy pozostałych kandydatów są bardzo nieliczni. Podobnie jak popularność poszczególnych kandydatów niewiele zmieniły się w ciągu miesiąca także inne wskaźniki opisujące układ sił na naszej przedwyborczej scenie.

PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA

Aleksander Kwaśniewski ciągle pozostaje kandydatem, którego zdeklarowani wyborcy najbardziej są pewni, że oddadzą na niego swój głos. Mniej licznych zwolenników niż obecny prezydent i mniej zdecydowanych ma Marian Krzaklewski. Jednak sympatycy szefa „Solidarności” z większą pewnością deklarują, że będą na niego głosować niż zwolennicy pozostałych liczących się konkurentów do ewentualnej drugiej tury wyborów. Spośród nich jeszcze tylko potencjalni wyborcy Jarosława Kalinowskiego oraz Andrzeja Olechowskiego należą do najbardziej pewnych swej wyborczej decyzji.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (124) przeprowadzono w dniach 1-4 września 2000 roku na 1078-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Na kogo z tej listy najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach prezydenckich?	Pewność głosowania osób deklarujących poparcie dla poszczególnych kandydatów. Średnie na 10-stopniowej skali: od <i>Nie jestem pewien, czy będę na niego głosować</i> (1), do <i>Jestem całkowicie pewien/pewna, że będę na niego głosować</i> (10)			
	VI 2000	VII 2000	VIII 2000	IX 2000
Aleksander Kwaśniewski	9,04	9,09	9,19	9,35
Marian Krzaklewski	8,29	8,05	8,85	8,74
Jarosław Kalinowski	8,07	8,90	8,17	8,54
Andrzej Olechowski	7,61	8,18	8,03	8,49
Andrzej Lepper*	8,23	7,18	7,24	8,44
Janusz Korwin-Mikke*	-	-	-	8,05

*Ze względu na niską liczebność badanych deklarujących poparcie dla tych kandydatów, wyniki należy traktować z dużą ostrożnością.

ELEKTORATY NEGATYWNE

Podobnie jak w ciągu całego roku, także we wrześniu z największą niechęcią spotyka się kandydatura Lecha Wałęsy. Spośród trzynastu kandydatów startujących w tegorocznych wyborach negatywny wizerunek tego polityka wydaje się najsilniej utrwalony. Trzeba jednak zauważyć, że w ciągu ostatniego miesiąca notujemy pewne osłabienie skali tej niechęci. Z niewiele mniejszą polityczną antypatią odbierany jest szef „Samoobrony” Andrzej Lepper - co drugi potencjalny uczestnik wyborów zapowiada, że na pewno nie będzie na niego głosować. Ponad dwie piąte potencjalnych wyborców z góry odrzuca możliwość poparcia w wyborach przewodniczącego „Solidarności” Mariana Krzaklewskiego. W przypadku tej kandydatury również notujemy obniżenie skali niechęci w porównaniu z wyjątkowo złymi notowaniami z sierpnia (spadek o 8 punktów procentowych). Ponad jedna czwarta wyborców - według swoich deklaracji - na pewno nie odda swego głosu na Janusza Korwin-Mikkego, a jedna piąta z pewnością nie poprze w wyborach Tadeusza Wileckiego.

Podobnie jak w ubiegłych miesiącach najrzadziej odrzucane są kandydatury Andrzeja Olechowskiego, Jarosława Kalinowskiego i Jana Olszewskiego.

Tabela 2

Na kogo z tej listy na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wymienić nie więcej niż trzy nazwiska*	Wskazania respondentów deklarujących udział w wyborach (według terminów badań)						
	2000						
	I	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	w procentach						
Lech Wałęsa	51	62	58	63	61	62	55
Andrzej Lepper	45	50	47	49	44	49	50
Marian Krzaklewski	45	44	44	49	41	52	44
Janusz Korwin-Mikke	27	25	29	34	25	30	29
Tadeusz Wilecki	11	12	11	13	12	10	21
Piotr Ikonowicz	-	-	-	-	11	10	15
Aleksander Kwaśniewski	10	12	10	9	12	11	12
Jan Łopuszański	-	-	9	14	8	8	9
Dariusz Grabowski	-	-	-	-	-	-	9
Bogdan Pawłowski	-	-	-	-	-	-	9
Jan Olszewski	9	7	8	8	8	7	6
Jarosław Kalinowski	-	-	9	9	7	5	6
Andrzej Olechowski	2	2	3	3	3	3	3
Trudno powiedzieć	5	5	10	5	9	5	4

Uwaga: Porównanie w czasie ma charakter orientacyjny, gdyż w poszczególnych badaniach listy potencjalnych kandydatów nieco się różniły.

Potencjalni wyborcy Aleksandra Kwaśniewskiego odnoszą się z największą polityczną antypatią do kandydatury Lecha Wałęsy (66% głosów odrzucenia), Mariana Krzaklewskiego (53%) oraz Andrzeja Leppera (48%). Zwolennicy Andrzeja Olechowskiego na pewno nie oddadzą swego głosu na Andrzeja Leppera (70%) i Piotra Ikonowicza (37%). Osoby chcące głosować na Mariana Krzaklewskiego najczęściej odrzucają możliwość poparcia kandydatury Andrzeja Leppera (69%), Aleksandra Kwaśniewskiego (49%) i Piotra Ikonowicza (36%). Sympatycy kolejnego w naszym rankingu kandydata - Jarosława Kalinowskiego - z pewnością nie będą głosować na Lecha Wałęsę (75%), Mariana Krzaklewskiego (61%) oraz Janusza Korwin-Mikkego (34%).

ALTERNATYWY WYBORCZE

Siła niechęci, z jaką spotykają się poszczególne kandydatury, wyznacza granice możliwości poszerzania danego elektoratu. Drugim ważnym aspektem opisującym szanse wyborcze poszczególnych pretendentów do prezydentury jest bliskość ich elektoratów, czyli to, w jakim stopniu są dla wyborców podobni, odwołują się do podobnych wartości i czy mogą się wzajemnie zastępować. Najwięcej szans na przyciągnięcie dodatkowych głosów, jako kandydat „drugiego wyboru”, w sytuacji gdyby któryś z konkurentów zrezygnował, ma Andrzej Olechowski. We wrześniu niemal co trzeci potencjalny uczestnik wyborów wskazał jego kandydaturę jako tę, na którą oddałby swój głos, gdyby wybrany przez nich kandydat nie zdecydował się startować. Jest to, jak dotychczas, najlepszy wynik Andrzeja Olechowskiego. Co jedenasty wyborca w razie konieczności zmiany swej decyzji poparłby Jarosława Kalinowskiego. Zarówno Aleksander Kwaśniewski, jak i Marian Krzaklewski zyskaliby po 7% głosów, gdyby inni konkurenci zrezygnowali ze startu w wyborach.

Tabela 3

Gdyby wybrany przez Pana(ia) kandydat nie startował w wyborach lub wycofał się w trakcie kampanii wyborczej, to na jakiego innego kandydata z tej listy oddał(a)by Pan(i) swój głos?	Odpowiedzi osób deklarujących udział w wyborach i mających sprecyzowane preferencje (według terminów badań)				
	2000				
	IV	V	VII	VIII	IX
	w procentach				
Andrzej Olechowski	19	24	23	20	30
Jarosław Kalinowski	-	7	6	9	9
Aleksander Kwaśniewski	7	9	8	9	7
Marian Krzaklewski	5	6	8	7	7
Andrzej Lepper	4	5	4	5	5
Jan Olszewski	5	3	5	6	4
Lech Wałęsa	4	1	3	3	4
Janusz Korwin-Mikke	3	1	1	2	1
Piotr Ikonowicz	-	-	2	1	1
Tadeusz Wilecki	3	1	1	1	1
Jan Łopuszański	-	1	0	0	1
Inny kandydat	2	2	1	1	-
Nie ma takiego kandydata	28	14	20	19	16
Trudno powiedzieć	18	17	16	17	13

Pozostali kandydaci otrzymali poniżej 0,5% wskazań.

Aleksander Kwaśniewski najbardziej zyskałby, gdyby z wyborów wycofał się Jarosław Kalinowski, nieco mniej - w razie rezygnacji Andrzeja Olechowskiego.

Tabela 4

Gdyby wybrany przez Pana(ią) kandydat wycofał się z wyborów, to na którego kandydata z tej listy oddał(a)by Pana(i) swój głos?	Potencjalne elektoraty (preferencje wyborców)					
	Aleksandra Kwaśniewskiego	Andrzeja Olechowskiego	Mariana Krzaklewskiego	Jarosława Kalinowskiego*	Andrzeja Leppera*	Jana Olszewskiego*
	2000					
	IX	IX	IX	IX	IX	IX
w procentach						
Dariusz Grabowski	0	2	0	0	0	0
Piotr Ikonowicz	1	0	0	0	0	0
Jarosław Kalinowski	11	4	1	-	24	0
Janusz Korwin-Mikke	1	1	0	0	0	0
Marian Krzaklewski	4	22	-	1	19	14
Aleksander Kwaśniewski	-	27	13	32	4	0
Andrzej Lepper	6	4	0	18	-	0
Jan Łopuszański	0	0	2	5	0	26
Andrzej Olechowski	38	-	34	18	0	6
Jan Olszewski	3	8	9	5	0	-
Bogdan Pawłowski	0	1	0	0	0	0
Lech Wałęsa	2	3	24	0	6	0
Tadeusz Wilecki	1	2	3	0	12	10
Nie ma takiego	18	16	5	5	29	10
Trudno powiedzieć	14	11	8	17	7	14

*Ze względu na znikomą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tych kandydatów, wyniki należy traktować z bardzo dużą ostrożnością.

Także Andrzej Olechowski w największym stopniu powiększyłby swój stan posiadania, gdy obecny prezydent nie wystartował w wyborach. Warto przy tym zauważyć, że wyborcy Aleksandra Kwaśniewskiego częściej deklarują swoje sympatie polityczne do Andrzeja Olechowskiego niż odwrotnie. Również rezygnacja Mariana Krzaklewskiego wpłynęłaby na poprawę notowań byłego ministra spraw zagranicznych, jednak - zważywszy na skalę poparcia - nie byłoby to już tak znaczące jak w przypadku nieobecności w wyborach obecnego prezydenta. Wynik Andrzeja Olechowskiego mogłoby polepszyć także wycofanie się Jarosława Kalinowskiego.

Z kolei Marian Krzaklewski mógłby zwiększyć swoje poparcie, gdyby wśród jego konkurentów zabrakło Andrzeja Olechowskiego - niemal co czwarty obecny zwolennik Olechowskiego przerzuciłby swój głos na przewodniczącego „Solidarności”. (Jednak rezygnacja Andrzeja Olechowskiego w większym stopniu przyczyniłaby się do wzmocnienia pozycji obecnego prezydenta niż Mariana Krzaklewskiego.) Nieco lepszy wynik uzyskałby Marian Krzaklewski również w razie nieobecności w wyborach Andrzeja Leppera.

Jarosław Kalinowski mógłby zyskać, gdyby do wyborów nie przystąpił Andrzej Lepper. Na lepszy wynik szefa PSL mogłaby mieć wpływ również rezygnacja ze startu w wyborach Aleksandra Kwaśniewskiego, przy czym jednak sympatia wyborców Jarosława Kalinowskiego do Aleksandra Kwaśniewskiego jest wyraźnie większa niż odwrotnie. Także Andrzej Lepper powiększyłby swój stan posiadania, gdyby wśród kandydatów na urząd prezydenta był jedynym przedstawicielem wsi, czyli gdyby w wyborach nie startował Jarosław Kalinowski.

W porównaniu z notowaniami sprzed miesiąca obserwujemy pewne wyostrzenie sytuacji w tym wymiarze ocen - wzrasta liczba głosów dla kandydatów „drugiego wyboru” osiągających lepsze wyniki. W układzie sił coraz wyraźniej widać, że w tych wyborach wyborcze zmagania będą się sprowadzać przede wszystkim do walki o drugą turę, czyli będą rozgrywać się w wymiarze: Aleksander Kwaśniewski kontra wszyscy pozostali pretendenci. Obecny prezydent jako kandydat „drugiego wyboru” traci wśród zwolenników innych najsilniejszych kandydatów - najbardziej wśród wyborców Jarosława Kalinowskiego i Andrzeja Olechowskiego (nie dotyczy to elektoratu Mariana Krzaklewskiego).

UDZIAŁ W POPRZEDNICH WYBORACH PREZYDENCKICH A PREFERENCJE WYBORCZE

W trakcie kampanii wyborczych deklarowane w sondażach uczestnictwo w wyborach osiąga zwykle poziom znacznie odbiegający od notowanej później faktycznej frekwencji. Respondenci poddani presji kampanii zapowiadają, że pójść głosować, ponieważ swoją nieobecność na wyborach uznają za zachowanie nieodpowiednie lub sądzą, że będzie to źle widziane. Pewnym miernikiem prawdziwości deklaracji może być pytanie o udział w poprzednich wyborach prezydenckich.

Gdyby w najbliższych wyborach wzięły udział wyłącznie osoby głosujące w drugiej turze wyborów prezydenckich '95, wówczas Aleksander Kwaśniewski osiągnąłby 59% głosów, Andrzej Olechowski 14%, Marian Krzaklewski 8%, a Jarosław Kalinowski 5%. Spośród pozostałych pretendentów Andrzej Lepper i Janusz Korwin-Mikke uzyskaliby po 2% głosów, natomiast Jan Olszewski, Lech Wałęsa, i Jan Łopuszański otrzymaliby po 1% głosów.

Spośród byłych wyborców Aleksandra Kwaśniewskiego ponad cztery piąte deklaruje jego ponowne poparcie, ale co dwudziesty zapowiada oddanie swego głosu na Andrzeja Olechowskiego. Tyle samo osób poparłoby Jarosława Kalinowskiego.

Tabela 5

Na kogo z tej listy najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach prezydenckich?	Deklarowane zachowania wyborcze w II turze wyborów w 1995 roku			
	brał(a)m udział w II turze wyborów i głosowałem(a)m na Aleksandra Kwaśniewskiego	brał(a)m udział w II turze wyborów i głosowałem(a)m na Lecha Wałęsę	nie brał(a)m udziału II turze wyborów	byłem(a)m za młody(a), by brać udział w wyborach
	w procentach			
Dariusz Grabowski	0	0	0	0
Piotr Ikonowicz	0	0	1	0
Jarosław Kalinowski	5	4	8	0
Janusz Korwin-Mikke	1	2	3	2
Marian Krzaklewski	1	23	3	7
Aleksander Kwaśniewski	81	16	55	84
Andrzej Lepper	2	3	5	0
Jan Łopuszański	0	2	0	0
Andrzej Olechowski	5	32	8	1
Jan Olszewski	1	2	1	0
Bogdana Pawłowski	0	0	0	0
Lech Wałęsa	0	4	1	0
Tadeusz Wilecki	0	2	0	0
Trudno powiedzieć	5	9	16	6

Trzeba zastrzec, że dzisiejsze deklaracje co do sposobu głosowania przed pięcioma laty bardzo znacznie odbiegają od faktycznych wyników drugiej tury wyborów. Fakt głosowania na Aleksandra Kwaśniewskiego potwierdza dziś aż 64% ówczesnych wyborców, podczas gdy zaledwie niespełna jedna trzecia (31%) przyznaje się do głosowania na Lecha Wałęsę. Należy zatem pamiętać, że mówiąc o ówczesnych wyborcach obu kontrkandydatów mówimy tylko o grupach, które dziś za takie się podają.

Wierny elektorat Lecha Wałęsy sprzed pięciu lat ma w tych wyborach wyraźnie większe rozterki polityczne niż dawni zwolennicy Aleksandra Kwaśniewskiego (lub ci, którzy dziś się za takich uważają). Najwięcej osób - blisko co trzecia - deklaruje chęć poparcia Andrzeja Olechowskiego. Kandydat AWS Marian Krzaklewski zbiera głosy niespełna jednej czwartej ówczesnych wyborców Lecha Wałęsy. Dodatkowo sporo zwolenników Lecha Wałęsy sprzed pięciu lat (prawie jedna szósta) zamierza głosować na Aleksandra Kwaśniewskiego. Sam Lech Wałęsa zyskuje obecnie bardzo małe poparcie ze strony swoich wyborców z roku '95.

Pytając o preferencje wyborcze wyłącznie uczestników poprzednich wyborów pomijamy w analizie dużą grupę potencjalnych wyborców, który przed pięcioma laty byli za młodzi, by w nich uczestniczyć, natomiast obecnie zyskali już bierne prawo wyborcze i - być może - będą chcieli w październiku z niego skorzystać. W tej grupie ankietowanych zdecydowanie największą popularnością (84%), większą nawet niż wśród jego byłych wyborców, cieszy się Aleksander Kwaśniewski. Marian Krzaklewski uzyskałby głosy 7% najmłodszych uczestników głosowania, natomiast znikome jest poparcie dla pozostałych kandydatów.

ELEKTORATY NAJBARDZIEJ LICZĄCYCH SIĘ KANDYDATÓW

Młody wiek jest jedną z cech wyróżniających obecnych zwolenników **Aleksandra Kwaśniewskiego**. Wśród osób do 34 roku życia (w tym szczególnie w grupie najmłodszych do 24 roku życia) obecny prezydent cieszy się wyraźnie większym poparciem niż wśród pozostałych grup wiekowych. Silniej niż pozostali popierają go także mieszkańcy małych i najmniejszych miast (poniżej 100 tys. ludności), a także osoby z wykształceniem

zasadniczym zawodowym. Większe poparcie obecny prezydent ma wśród osób zarabiających średnio lub nieco poniżej średniej, chociaż już wśród najniżej zarabiających różnice te nie są tak zauważalne. W grupach zawodowych Aleksander Kwaśniewski ma najwięcej sympatyków wśród pracowników fizyczno-umysłowych oraz umysłowych niższego szczebla. W grupie osób biernych zawodowo najsilniej popierają go uczniowie i studenci oraz bezrobotni.

Andrzej Olechowski ma relatywnie więcej zwolenników wśród osób w średnim wieku (35-44 lata) oraz nieco starszych (45-54 lata). Im większe miejsce zamieszkania, tym większy odsetek respondentów chce poprzeć tego kandydata - wśród wyborców z największych aglomeracji odsetek jego zwolenników sięga prawie jednej czwartej (23%). Andrzej Olechowski zyskuje tym większe poparcie, im większy jest deklarowany przez badanych dochód na osobę w rodzinie. Najsilniej jednak chęć głosowania na tego kandydata różnicuje wykształcenie - spośród badanych z wyższym wykształceniem popiera go więcej niż co czwarty (29%), natomiast wśród osób z wykształceniem podstawowym - zaledwie 3%. W grupach społeczno-zawodowych Andrzej Olechowski może liczyć na największe poparcie przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji oraz - w mniejszym stopniu - pracowników umysłowych niższego szczebla, robotników wykwalifikowanych oraz osób pracujących na własny rachunek.

Marian Krzaklewski zyskuje poparcie większe niż przeciętne wśród najstarszych respondentów (powyżej 55 roku życia), a przede wszystkim osób religijnych - co najmniej raz w tygodniu biorących udział w praktykach religijnych. Stosunkowo częściej niż inni popierają go także respondenci osiągający najwyższe dochody na osobę w rodzinie oraz wyborcy z wyższym wykształceniem. W grupach zawodowych przewodniczący „Solidarności” ma relatywnie więcej sympatyków wśród osób pracujących na własny rachunek oraz kadry kierowniczej i inteligencji.

Jarosław Kalinowski poza ponadprzeciętnym poparciem rolników (19%) oraz mieszkańców wsi (10%) zbiera głosy grup społecznych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Częściej chcą na niego głosować wyborcy z wykształceniem podstawowym, osiągający najniższe dochody *per capita*, niezadowoleni z własnych warunków materialnych.

Spośród grup społeczno-zawodowych stosunkowo częściej popierają go renciści i emeryci oraz robotnicy niewykwalifikowani.

Jest oczywiste, że czynnikiem bardzo silnie różnicującym poparcie dla poszczególnych kandydatów są poglądy polityczne ankietowanych. Wśród wyborców o lewicowych poglądach politycznych bezkonkurencyjnym faworytem jest obecny prezydent Aleksander Kwaśniewski. Pozostali pretendenci zyskują w tej grupie tylko śladowe poparcie. Natomiast wyborcy określający swoje poglądy jako prawicowe mają wyraźnie podzielone zdania - w tej grupie odsetki ankietowanych deklarujących chęć głosowania na Aleksandra Kwaśniewskiego i na Andrzeja Olechowskiego niewiele się różnią, a nieco mniej osób chce poprzeć Mariana Krzaklewskiego. Jednak o ile dla dwóch pierwszych taki wynik może być zadowalający, o tyle dla kandydata prawicy, zjednoczonej pod patronatem „Solidarności”, rezultat ten wydaje się daleki od przedwyborczych założeń.

Tabela 6

Kandydaci na prezydenta	Poparcie wśród osób deklarujących poglądy			
	lewicowe	centrowe	prawicowe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Dariusz Grabowski	0	0	0	1
Piotr Ikonowicz	0	0	0	0
Jarosław Kalinowski	4	7	5	2
Janusz Korwin-Mikke	0	3	3	1
Marian Krzaklewski	0	1	21	8
Aleksander Kwaśniewski	86	60	25	63
Andrzej Lepper	1	2	2	5
Jan Łopuszański	0	0	2	0
Andrzej Olechowski	4	15	24	3
Jan Olszewski	0	3	2	0
Bogdan Pawłowski	0	0	0	0
Lech Wałęsa	0	1	3	1
Wilecki	0	0	1	0
Trudno powiedzieć	4	8	12	16

Wśród osób określających swoje poglądy jako centrowe, podobnie zresztą jak wśród respondentów, którzy nie umieją określić swoich poglądów politycznych, również zdecydowanym faworytem jest obecny prezydent. Wśród zwolenników politycznego centrum zauważalne poparcie zyskuje Andrzej Olechowski, relatywnie więcej głosów zbiera także Jarosław Kalinowski. Natomiast w gronie osób niemających sprecyzowanych poglądów poza obecnym prezydentem relatywnie największym poparciem cieszy się kandydatura Mariana Krzaklewskiego.

Jeszcze bardziej jednoznaczne sympatie wyborcze niż badani o poglądach lewicowych mają potencjalni wyborcy SLD. Praktycznie wszystkie osoby popierające to ugrupowanie zapowiadają oddanie swego głosu na Aleksandra Kwaśniewskiego. Elektorat AWS nie wypowiada się już tak zdecydowanie w sprawie kandydata zgłoszonego przez swoje ugrupowanie. Mimo iż ponad jedna trzecia wyborców AWS chce głosować na Mariana Krzaklewskiego, tylko niewiele mniejsze odsetki wybrałyby Andrzeja Olechowskiego lub Aleksandra Kwaśniewskiego. Znamienne, że szef „Solidarności” poza awuesowskim elektoratem praktycznie nie powinien liczyć na poparcie ze strony zwolenników pozostałych liczących się ugrupowań, nawet spośród wyborców byłego współkoalicjanta UW. Głosy zwolenników UW w zasadzie podzieliły się między dwóch pretendentów do prezydentury - ponad połowa elektoratu tej partii planuje poprzeć Andrzeja Olechowskiego, a niemal jedna trzecia chce oddać swój głos na obecnego prezydenta. Również wśród wyborców PSL najczęściej głosów zbierają tylko dwaj kandydaci - dwie piąte zwolenników PSL chce głosować na Aleksandra Kwaśniewskiego, a głosy ponad połowy sympatyków tego ugrupowania ma szansę zebrać jego szef Jarosław Kalinowski.

Tabela 7

Kandydaci na prezydenta	Poparcie w elektoratach partyjnych				Niegłosujący
	SLD	AWS	PSL	UW	
	w procentach				
Dariusz Grabowski	0	0	0	0	0
Piotr Ikonowicz	0	0	0	0	0
Jarosław Kalinowski	1	1	53	0	3
Janusz Korwin-Mikke	0	2	0	5	2
Marian Krzaklewski	0	36	0	0	7
Aleksander Kwaśniewski	96	22	39	31	62
Andrzej Lepper	0	1	2	5	4
Jan Łopuszański	0	2	0	0	0
Andrzej Olechowski	1	21	0	55	5
Jan Olszewski	0	3	0	0	1
Bogdan Pawłowski	0	0	0	0	0
Lech Wałęsa	0	4	1	0	1
Tadeusz Wilecki	0	2	0	0	0
Trudno powiedzieć	1	7	7	4	15
	N=271	N=125	N=46	N=57	N=138

Dla porównania warto jeszcze przyrzeć się sympatiom osób deklarujących udział w wyborach prezydenckich, natomiast stwierdzających, że w wyborach parlamentarnych nie wzięłyby udziału. W tej grupie poparcie dla Aleksandra Kwaśniewskiego jest nawet wyższe niż w całej populacji, a jego przewaga nad pozostałymi konkurentami jeszcze bardziej druzgocąca. Jeśli przyjmiemy (na co wskazują dotychczasowe doświadczenia), że zapowiedzi udziału w wyborach tej grupy respondentów mają w znacznej mierze charakter deklaracyjny, to możemy powiedzieć, że sondażowe poparcie dla Aleksandra Kwaśniewskiego jest nieco zawyżone. Z tego powodu jego konkurenci mają szansę nieco zbliżyć się do wyniku osiąganego przez obecnego prezydenta, co jednak nie wydaje się znaczące dla rezultatu wyborów.

**HIPOTETYCZNA DRUGA TURA WYBORÓW
WŚRÓD NAJBARDZIEJ LICZĄCYCH SIĘ KANDYDATÓW**

Decyzje, jakie podejmują wyborcy podczas wyborów prezydenckich, zawsze mają charakter kontekstualny. To, na kogo zdecydują się oddać swój głos, zależy nie tylko od walorów lub wad poszczególnych kandydatów rozpatrywanych indywidualnie, ale także od tego, między kim a kim trzeba dokonać wyboru. We wrześniu ponownie zapytaliśmy ankietowanych, jakie decyzje podejmowaliby w hipotetycznej drugiej turze wyborów, gdy trzeba wybierać tylko między dwoma kandydatami.

Na niespełna miesiąc przed wyborami według deklaracji sondażowych wszyscy najbardziej liczący się kandydaci nie mają raczej szans na sukces wyborczy w starciu z obecnym prezydentem. Z rywalizacji Andrzeja Olechowskiego i urzędującego prezydenta zwycięsko wyszedłby Aleksander Kwaśniewski uzyskując przeszło trzykrotnie większe poparcie. Z jeszcze większą przewagą głosów przegraliby także Marian Krzaklewski, Jarosław Kalinowski i Lech Wałęsa. Stopień przewagi Aleksandra Kwaśniewskiego nad najważniejszymi konkurentami od wielu miesięcy w zasadzie się nie zmienia. Jedynie w przypadku Jarosława Kalinowskiego notujemy pewien wzrost popularności, co nie wpływa jednak na ogólny wynik.

Tabela 8

Gdyby do drugiej tury wyborów prezydenckich przeszli ..., to na którego z tych kandydatów oddał(a)by Pan(i) swój głos?*	Wskazania według terminów badań			
	V 1999	I 2000	V 2000	IX 2000
	w procentach			
Aleksander Kwaśniewski	-	68	69	70
Andrzej Olechowski	-	20	22	22
Skreślił(a)bym obu	-	3	1	2
Trudno powiedzieć	-	9	7	6
Aleksander Kwaśniewski	72	70	75	76
Marian Krzaklewski	18	19	16	17
Skreślił(a)bym obu	5	4	3	2
Trudno powiedzieć	5	7	6	5
Aleksander Kwaśniewski	-	78	77	74
Jarosław Kalinowski	-	8	13	16
Skreślił(a)bym obu	-	6	4	4
Trudno powiedzieć	-	8	6	7
Aleksander Kwaśniewski	75	75	81	78
Lech Wałęsa	14	15	11	14
Skreślił(a)bym obu	5	3	3	2
Trudno powiedzieć	6	7	6	6

W zestawieniu pominięto osoby deklarujące absencję wyborczą. W zależności od pary kandydatów, deklaracje takie składało 2% - 3% ogółu ankietowanych.

Tylko w gronie byłych wyborców Lecha Wałęsy z roku '95, którzy i dziś utożsamiają się ze swoją ówczesną decyzją, zwyciężają inni kandydaci niż Aleksander Kwaśniewski. Wśród wyborców Wałęsy sprzed pięciu lat wynik rywalizacji obecnego prezydenta z Andrzejem Olechowskim wynosi 26% : 59%, z Marianem Krzaklewskim 34% : 51%, a z Lechem Wałęsą 30% : 45%. Jednak nawet wśród nich w rywalizacji Aleksander Kwaśniewski - Jarosław Kalinowski zwycięsko wyszedłby ten pierwszy (37% : 28%). Wśród pozostałych ankietowanych bezapelacyjnie wygrywa Aleksander Kwaśniewski.

Na podstawie deklaracji respondentów można stwierdzić, że Aleksander Kwaśniewski jest kandydatem pozostającym poza zasięgiem konkurentów. Jednak podobnie jak pytanie o drugą turę ciągle aktualna pozostaje kwestia, kto wśród pozostałych pretendentów do prezydentury ma największe szanse na zajęcie drugiego miejsca w wyborczej rywalizacji. Pewnym sposobem na przybliżenie sytuacji „w drugiej linii” kandydatów jest założenie, że najbardziej liczący się kandydaci rywalizują ze sobą w drugiej turze wyborów.

Tabela 9

Gdyby do drugiej tury wyborów prezydenckich przeszli..., to na którego z kandydatów oddał(a)by Pana(i) swój głos?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	V 2000	IX 2000
	w procentach	
Marian Krzaklewski	13	15
Andrzej Olechowski	48	53
Nie wziął(ęła)bym udziału w wyborach	17	17
Skreślił(a)bym obu	8	6
Trudno powiedzieć	15	9
Marian Krzaklewski	20	24
Lech Wałęsa	12	15
Nie wziął(ęła)bym udziału w wyborach	29	28
Skreślił(a)bym obu	24	20
Trudno powiedzieć	15	14
Jarosław Kalinowski	-	44
Andrzej Lepper	-	10
Nie wziął(ęła)bym udziału w wyborach	-	24
Skreślił(a)bym obu	-	9
Trudno powiedzieć	-	13

Na niespełna miesiąc przed wyborami wśród kandydatów prawej strony sceny politycznej Andrzej Olechowski w bezpośrednim starciu zdobywa przeszło trzykrotnie więcej głosów niż Marian Krzaklewski. W rywalizacji między obecnym a byłym przewodniczącym „Solidarności” - 9-punktową przewagą zwycięża Marian Krzaklewski. Warto jednak zauważyć, że druga tura rozgrywająca się w takim składzie byłaby mało reprezentatywna - niemal połowa ankietowanych nie poszłaby w takiej sytuacji do urn lub dała wyraz swemu niezadowoleniu skreślając obu kandydatów.

Wśród pretendentów do prezydentury wywodzących się ze środowiska wiejskiego Jarosław Kalinowski cieszy się wyraźnie większą popularnością niż Andrzej Lepper.

KTO WYGRA WYBORY?

Od początku roku nie zmienia się przekonanie ankietowanych o wyborczym zwycięstwie obecnego prezydenta. We wrześniu aż trzy czwarte respondentów wyraziło przypuszczenie, że zwycięzcą wyborów i prezydentem przez kolejną kadencję będzie Aleksander Kwaśniewski. Według ocen badanych, prawdopodobieństwo odniesienia sukcesu wyborczego przez któregoś z konkurentów jest zupełnie minimalne.

Tabela 10

Tego oczywiście nikt nie może wiedzieć na pewno, ale jak Pan(i) przypuszcza, kto wygra zbliżające się wybory prezydenckie?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	2000						
	I	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	w procentach						
Aleksander Kwaśniewski	71	75	78	76	78	72	75
Marian Krzaklewski	2	2	3	2	4	4	3
Andrzej Olechowski	1	3	2	2	3	2	2
Jarosław Kalinowski	-	-	1	2	1	1	1
Lech Wałęsa	1	1	1	1	1	1	1
Inni kandydaci	4	2	1	1	0	1	1
Trudno powiedzieć	22	17	14	16	14	19	18

Mimo trwającej kampanii przedwyborczej oraz zbliżającego się termin wyborów układ sił w gronie pretendentów do prezydentury niemal się nie zmienia. Sympatie elektoratów najważniejszych ugrupowań politycznych skupiają się na dwóch, trzech kandydatach, podczas gdy pozostali uzyskują wyraźnie mniejsze poparcie. Zarysowuje się główna oś podziału w tych wyborach - zwolennicy najważniejszych kandydatów „z drugiej linii” rządziej niż dotąd są skłonni określać obecnego prezydenta jako bliską im kandydaturę. Jednocześnie preferencje osób zapowiadających swój udział w wyborach prezydenckich, ale nie potwierdzających swej aktywności obywatelskich w innych zachowaniach politycznych, wskazują, że pewna część sondażowego poparcia dla Aleksandra Kwaśniewskiego może mieć charakter deklaracyjny. Nie wydaje się jednak, by mogło to przyczynić się do jakiejś większej zmiany w układzie sił między najważniejszymi pretendentami do urzędu prezydenta.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Na kogo z tej listy najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach prezydenckich?

(%)

	Dariusz Grabowski	Piotr Ikonowicz	Jarosław Kalinowski	Janusz Korwin-Mikke	Marian Krzaklewski	Aleksander Kwaśniewski	Andrzej Lepper	Jan Lopuszański
Ogółem	0	0	5	2	7	60	2	1
Płeć								
Mężczyźni	0	0	6	3	8	59	3	1
Kobiety	0	0	3	1	6	63	2	1
Wiek								
18-24 lat	0	1	2	3	6	77	0	0
25-34	0	0	3	4	4	67	3	0
35-44	0	0	2	2	4	58	2	1
45-54	0	0	5	1	7	60	1	2
55-64	0	0	7	2	15	46	5	0
65 lat i więcej	1	0	9	0	9	56	2	0
Miejsce zamieszkania								
Wieś	0	0	10	1	7	58	4	0
Miasto do 20 tys.	0	0	4	0	6	66	2	0
20-100 tys.	0	1	1	3	5	67	1	1
101-500 tys.	0	0	0	3	8	62	0	2
501 tys.i więcej mieszk.	1	0	2	2	9	52	1	0
Wykształcenie								
Podstawowe	1	0	10	1	7	54	6	1
Zasadnicze zawodowe	0	0	5	1	7	71	0	1
Średnie	0	0	0	2	6	63	1	0
Wyższe	0	0	3	6	10	42	1	1
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	0	0	0	6	10	46	1	1
Prac.umysł.niż.szczębla	0	0	0	3	3	70	1	0
Pracownicy fiz.- umysł.	0	0	0	2	5	76	0	0
Robotnicy wykwalifikowani	0	0	4	0	7	65	0	0
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	7	0	3	62	0	0
Rolnicy	0	0	19	0	3	50	10	0
Pracujący na własny rach.	0	0	3	9	15	41	0	4
Bierni zawodowo								
Renciści	0	0	8	1	10	57	3	1
Emeryci	1	0	8	0	9	57	2	0
Uczniowie i studenci	0	2	0	3	5	71	0	0
Bezrobotni	0	0	4	2	11	66	3	0
Gospodynie domowe i inni	0	0	0	0	0	59	6	2
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	0	0	2	2	6	60	0	0
spółce właścicieli	0	0	0	5	9	64	0	0
prywatnych i państwa	0	0	1	3	9	64	1	1
sekt. pryw. poza rolnict.	0	0	24	0	3	48	9	0
prywatnym gosp. rolnym	0	0						
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	0	0	10	0	5	63	3	1
276-399	0	0	4	2	1	73	0	0
400-549	1	0	5	1	5	66	3	1
550-799	0	0	0	1	8	62	0	0
Powyżej 799 zł	0	0	3	4	11	53	1	0
Ocena własnych war. mater.								
Złe	0	0	7	1	4	60	4	0
Średnie	0	0	4	0	8	62	2	1
Dobre	0	0	1	5	10	60	0	0
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	0	0	1	0	22	27	0	5
Raz w tygodniu	0	0	5	2	8	59	1	1
1-2 razy w miesiącu	0	0	7	1	4	58	4	0
Kilka razy w roku	0	0	4	2	2	79	3	0
W ogóle nie uczestniczy	1	1	1	4	7	59	5	0
Poglądy polityczne								
Lewica	0	0	4	0	0	86	1	0
Centrum	0	0	7	3	1	60	2	0
Prawica	0	0	5	3	21	25	2	2
Trudno powiedzieć	1	0	2	1	8	63	5	0
Zainteresowanie polityką								
Duże	0	0	2	4	13	58	1	1
Średnie	0	0	4	2	6	61	2	1
Małe lub żadne	0	0	5	1	5	61	3	0

Tabela 1 cd. Na kogo z tej listy najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach prezydenckich?
(%)

	Andrzej Olechowski	Jan Olszewski	Łech Wałęsa	Tadeusz Wilecki	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	1	1	0	8	806
Płeć						
Mężczyźni	11	1	2	0	7	386
Kobiety	12	1	1	1	10	420
Wiek						
18-24 lat	4	0	0	0	7	112
25-34	8	2	3	0	8	131
35-44	19	1	0	1	9	162
45-54	16	3	2	0	4	170
55-64	9	0	1	0	14	101
65 lat i więcej	9	1	1	0	12	130
Miejsce zamieszkania						
Wieś	7	2	1	0	10	292
Miasto do 20 tys.	6	0	1	2	12	94
20-100 tys.	10	0	1	0	10	152
101-500 tys.	18	1	0	0	5	163
501 tys. i więcej mieszk.	23	4	2	0	4	106
Wykształcenie						
Podstawowe	3	0	1	1	14	218
Zasadnicze zawodowe	7	1	2	0	5	215
Średnie	17	2	1	0	7	291
Wyższe	29	3	0	0	7	82
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	27	2	0	0	6	54
Prac. umysł. niż. szczebla	17	0	0	0	5	88
Pracownicy fiz.- umysł.	10	6	0	0	7	61
Robotnicy wykwalifikowani	15	0	2	0	7	75
Robotnicy niewykwalifik.	12	0	6	0	11	30
Rolnicy	3	0	1	6	8	37
Pracujący na własny rach.	14	0	4	0	9	40
Bierni zawodowo						
Renciści	4	3	0	0	14	104
Emeryci	10	0	1	0	11	155
Uczniowie i studenci	9	0	0	0	10	56
Bezrobotni	11	2	4	0	4	71
Gospodynie domowe i inni	10	2	0	0	11	36
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	17	3	1	0	8	170
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	12	1	2	0	8	53
sekt. pryw. poza rolnict.	15	0	1	0	4	149
prywatnym gosp. rolnym	2	0	1	0	14	44
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	5	2	3	0	7	104
276-399	7	1	2	0	9	95
400-549	12	2	0	0	5	158
550-799	16	2	3	0	6	114
Powyżej 799 zł	19	0	0	2	7	149
Ocena własnych war. mater.						
Złe	9	2	2	0	9	265
Średnie	10	1	1	1	10	341
Dobre	18	0	0	0	6	200
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	16	3	1	0	25	40
Raz w tygodniu	10	2	1	1	11	425
1-2 razy w miesiącu	17	0	4	0	5	122
Kilka razy w roku	9	0	1	0	1	140
W ogóle nie uczestniczy	14	2	0	0	6	78
Poglądy polityczne						
Lewica	4	0	0	0	4	292
Centrum	15	3	1	0	8	195
Prawica	24	2	3	1	12	208
Trudno powiedzieć	3	0	1	0	16	110
Zainteresowanie polityką						
Duże	18	0	1	0	1	128
Średnie	13	2	1	1	6	398
Małe lub żadne	6	0	2	0	15	280

Tabela 2. Gdyby do II tury wyborów prezydenckich przeszli **Jarosław Kalinowski** i **Aleksander Kwaśniewski**, to na którego z tych kandydatów oddał(a)by Pan(i) swój głos? 1 - Na Jarosława Kalinowskiego; 2 - Na Aleksandra Kwaśniewskiego; 3 - Poszedłbym/poszłabym na wybory i skreślił(a) obu (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	74	4	7	949
Płeć					
Mężczyźni	20	71	5	4	448
Kobiety	12	76	3	9	502
Wiek					
18-24 lat	8	84	2	6	141
25-34	13	77	3	7	166
35-44	12	76	4	8	193
45-54	20	76	3	1	189
55-64	26	61	6	7	97
65 lat i więcej	21	63	5	12	163
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	68	4	7	354
Miasto do 20 tys.	12	80	3	6	114
20-100 tys.	11	79	1	9	182
101-500 tys.	17	73	4	6	184
501 tys. i więcej mieszk.	9	78	8	4	116
Wykształcenie					
Podstawowe	23	66	3	9	268
Zasadnicze zawodowe	17	78	2	3	267
Średnie	12	76	5	7	332
Wyższe	8	77	8	7	82
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	10	75	7	8	56
Prac. umysł. niż. szczebla	7	85	5	2	98
Pracownicy fiz. - umysł.	4	81	3	12	73
Robotnicy wykwalifikowani	22	71	4	4	103
Robotnicy niewykwalifik.	19	79	0	2	36
Rolnicy	35	52	5	8	42
Pracujący na własny rach.	34	55	4	7	41
Bierni zawodowo					
Renciści	18	70	4	8	125
Emeryci	21	66	4	9	177
Uczniowie i studenci	3	91	0	5	65
Bezrobotni	11	83	3	3	89
Gospodynie domowe i inni	16	72	0	12	46
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	13	74	6	7	190
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	12	80	3	6	69
sekt. pryw. poza rolnict.	15	77	3	5	176
prywatnym gosp. rolnym	39	48	5	8	51
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	16	82	1	0	120
276-399	11	83	1	6	115
400-549	18	75	3	5	186
550-799	19	68	4	9	141
Powyżej 799 zł	10	77	8	6	160
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	74	2	7	314
Średnie	19	70	4	7	415
Dobre	10	81	5	4	221
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	63	5	11	44
Raz w tygodniu	19	70	4	8	495
1-2 razy w miesiącu	18	71	3	8	145
Kilka razy w roku	10	85	2	3	183
W ogóle nie uczestniczy	8	82	6	4	81
Poglądy polityczne					
Lewica	8	90	0	1	323
Centrum	15	76	4	5	251
Prawica	34	45	11	10	208
Trudno powiedzieć	9	74	1	15	167
Zainteresowanie polityką					
Duże	16	76	7	2	122
Średnie	16	75	4	5	440
Małe lub żadne	16	72	2	10	387

Tabela 3. Gdyby do II tury wyborów prezydenckich przeszli **Marian Krzaklewski i Aleksander Kwasniewski**, to na którego z tych kandydatów oddał(a)by Pan(i) swój głos? 1 - Na Mariana Krzaklewskiego; 2 - Na Aleksandra Kwasniewskiego; 3 - Poszedłbym/poszłabym na wybory i skreślił(a) obu (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	76	2	5	969
Płeć					
Mężczyźni	19	75	3	3	453
Kobiety	15	76	2	7	516
Wiek					
18-24 lat	9	86	1	5	137
25-34	11	82	2	5	165
35-44	16	76	3	5	196
45-54	17	77	4	2	198
55-64	29	62	3	6	107
65 lat i więcej	22	68	1	9	167
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	75	2	7	349
Miasto do 20 tys.	12	83	1	4	114
20-100 tys.	14	79	2	5	190
101-500 tys.	20	73	3	3	190
501 tys. i więcej mieszk.	24	72	0	3	127
Wykształcenie					
Podstawowe	18	72	2	8	271
Zasadnicze zawodowe	12	82	3	5	272
Średnie	17	77	3	3	332
Wyższe	28	65	2	6	30
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	66	3	6	59
Prac. umysł. niż. szczebla	13	85	1	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	12	84	1	2	76
Robotnicy wykwalifikowani	12	80	7	1	100
Robotnicy niewykwalifik.	11	86	0	3	35
Rolnicy	12	70	8	10	39
Pracujący na własny rach.	35	52	7	6	45
Bierni zawodowo					
Renciści	18	72	1	8	127
Emeryci	23	68	1	8	187
Uczniowie i studenci	9	84	0	7	67
Bezrobotni	9	89	0	3	89
Gospodynie domowe i inni	22	71	0	7	47
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	15	78	4	3	190
spółce właścicieli	19	75	0	6	72
prywatnych i państwa	18	76	4	2	182
sekt. pryw. poza rolnict.	9	76	7	7	48
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	10	87	1	2	122
276-399	12	80	3	6	118
400-549	15	78	4	3	191
550-799	16	78	1	5	144
Powyżej 799 zł	23	67	2	7	169
Ocena własnych war. mater.					
Złe	13	79	3	5	319
Średnie	18	73	3	6	422
Dobre	20	76	0	4	228
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	35	52	3	10	49
Raz w tygodniu	20	73	2	6	513
1-2 razy w miesiącu	13	77	4	6	141
Kilka razy w roku	7	89	2	2	185
W ogóle nie uczestniczy	17	78	1	4	82
Poglądy polityczne					
Lewica	2	97	0	1	321
Centrum	10	82	4	5	252
Prawica	51	39	3	6	228
Trudno powiedzieć	10	75	2	13	167
Zainteresowanie polityką					
Duże	27	68	3	1	129
Średnie	18	76	2	4	450
Małe lub żadne	12	78	3	8	390

Tabela 4. Gdyby do II tury wyborów prezydenckich przeszli **Aleksander Kwaśniewski** i **Andrzej Olechowski**, to na którego z tych kandydatów oddał(a)by Pan(i) swój głos? 1 - Na Aleksandra Kwaśniewskiego; 2 - Na Andrzeja Olechowskiego; 3 - Poszedłbym/poszłabym na wybory i skreślił(a) obu (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	70	22	2	6	972
Płeć					
Mężczyźni	70	24	2	4	462
Kobiety	70	20	1	8	510
Wiek					
18-24 lat	83	9	1	6	134
25-34	78	15	1	5	164
35-44	61	29	1	9	201
45-54	69	29	2	0	200
55-64	60	31	3	6	106
65 lat i więcej	70	17	2	11	167
Miejsce zamieszkania					
Wieś	72	18	2	8	352
Miasto do 20 tys.	75	15	2	8	114
20-100 tys.	74	19	1	6	187
101-500 tys.	67	27	1	5	189
501 tys. i więcej mieszk.	60	36	2	3	129
Wykształcenie					
Podstawowe	72	17	3	9	271
Zasadnicze zawodowe	79	17	1	3	268
Średnie	67	25	2	6	339
Wyższe	50	43	1	6	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	53	38	1	9	62
Prac. umysł. niż. szczebla	72	24	1	3	100
Pracownicy fiz.-umysł.	75	18	1	5	76
Robotnicy wykwalifikowani	75	22	2	0	100
Robotnicy niewykwalifik.	74	18	0	8	36
Rolnicy	66	11	9	14	40
Pracujący na własny rach.	42	50	2	6	46
Bierni zawodowo					
Renciści	71	17	4	8	127
Emeryci	69	22	1	7	184
Uczniowie i studenci	79	11	0	10	67
Bezrobotni	79	17	1	3	89
Gospodynie domowe i inni	66	27	0	7	46
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	66	28	1	5	193
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	75	20	1	4	72
sekt. pryw. poza rolnict.	66	28	2	4	184
prywatnym gosp. rolnym	73	10	7	10	49
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	79	18	0	3	122
276-399	75	17	1	7	116
400-549	73	19	4	3	190
550-799	69	22	2	6	142
Powyżej 799 zł	61	31	0	7	172
Ocena własnych war. mater.					
Złe	74	17	3	6	320
Średnie	70	21	2	7	420
Dobre	65	30	0	5	231
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	49	39	1	10	49
Raz w tygodniu	69	23	2	7	509
1-2 razy w miesiącu	65	26	1	7	146
Kilka razy w roku	82	13	2	3	186
W ogóle nie uczestniczy	71	22	3	3	82
Poglądy polityczne					
Lewica	93	6	0	1	321
Centrum	74	20	2	5	254
Prawica	32	57	3	9	230
Trudno powiedzieć	74	9	3	14	166
Zainteresowanie polityką					
Duże	64	33	2	1	133
Średnie	69	24	1	5	452
Małe lub żadne	73	16	2	9	386

Tabela 5. Gdyby do II tury wyborów prezydenckich przeszli **Aleksander Kwaśniewski** i **Lech Wałęsa**, to na którego z tych kandydatów oddał(a)by Pan(i) swój głos?
 1 - Na Aleksandra Kwaśniewskiego; 2 - Na Lecha Wałęsę;
 3 - Poszedłbym/poszłabym na wybory i skreślił(a) obu

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	78	14	2	6	958
Płeć					
Mężczyźni	77	16	3	4	452
Kobiety	79	12	2	8	506
Wiek					
18-24 lat	86	8	0	6	140
25-34	83	10	2	5	165
35-44	78	14	1	7	193
45-54	78	17	3	2	197
55-64	67	22	7	4	101
65 lat i więcej	73	13	4	11	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	78	12	3	7	351
Miasto do 20 tys.	83	11	0	6	111
20-100 tys.	85	9	1	5	184
101-500 tys.	76	16	3	5	187
501 tys. i więcej mieszk.	67	25	5	4	125
Wykształcenie					
Podstawowe	75	12	3	10	268
Zasadnicze zawodowe	84	11	3	2	266
Średnie	79	14	3	3	337
Wyższe	64	26	2	8	87
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	29	1	6	60
Prac. umysł. niż. szczebla	82	14	1	3	99
Pracownicy fiz.- umysł.	82	11	3	4	77
Robotnicy wykwalifikowani	87	9	2	1	98
Robotnicy niewykwalifik.	85	10	0	5	36
Rolnicy	65	14	9	12	41
Pracujący na własny rach.	60	28	2	10	42
Bierni zawodowo					
Renciści	72	18	3	7	126
Emeryci	76	13	4	7	180
Uczniowie i studenci	84	7	0	8	67
Bezrobotni	90	7	0	4	86
Gospodynie domowe i inni	76	13	2	10	46
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	78	16	1	5	188
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	82	11	1	7	72
sekt. pryw. poza rolnict.	77	17	2	3	184
prywatnym gosp. rolnym	72	12	8	8	50
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	87	8	3	2	118
276-399	89	5	2	4	114
400-549	80	14	2	5	187
550-799	76	14	2	8	144
Powyżej 799 zł	71	20	1	7	168
Ocena własnych war. mater.					
Złe	81	9	2	7	314
Średnie	77	15	3	6	417
Dobre	75	18	2	5	227
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	54	27	3	16	46
Raz w tygodniu	76	16	2	7	499
1-2 razy w miesiącu	76	17	2	6	146
Kilka razy w roku	89	6	3	3	186
W ogóle nie uczestniczy	85	7	6	3	81
Poglądy polityczne					
Lewica	97	2	0	1	321
Centrum	84	8	3	5	247
Prawica	45	43	4	9	222
Trudno powiedzieć	78	6	4	13	169
Zainteresowanie polityką					
Duże	68	26	2	3	128
Średnie	80	13	2	4	442
Małe lub żadne	78	11	2	9	389

Tabela 6. Gdyby do II tury wyborów prezydenckich przeszli **Marian Krzaklewski i Andrzej Olechowski**, to na którego z tych kandydatów oddał(a)by Pan(i) swój głos?
 1 - Na Mariana Krzaklewskiego; 2 - Na Andrzeja Olechowskiego; 3 - Nie wziął(ę)abym udziału w wyborach; 4 - Poszedłbym/poszłabym na wybory i skreślił(a) obu (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	53	17	6	9	1042
Płeć						
Mężczyźni	15	56	17	5	6	490
Kobiety	15	50	17	7	11	553
Wiek						
18-24 lat	16	39	29	6	10	153
25-34	19	48	20	5	7	176
35-44	11	63	11	6	9	207
45-54	12	64	12	7	4	210
55-64	15	52	15	6	11	113
65 lat i więcej	18	44	19	5	14	183
Miejsce zamieszkania						
Wieś	15	45	20	7	12	383
Miasto do 20 tys.	12	57	18	6	7	121
20-100 tys.	16	54	15	4	10	204
101-500 tys.	11	56	19	8	6	202
501 tys. i więcej mieszk.	21	66	8	2	4	133
Wykształcenie						
Podstawowe	18	40	21	7	14	299
Zasadnicze zawodowe	17	46	19	9	9	289
Średnie	12	64	16	3	6	359
Wysze	11	74	5	4	7	95
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	10	71	5	5	10	62
Prac. umysł. niż. szczebla	10	68	10	5	6	101
Pracownicy fiz. - umysł.	9	56	23	6	7	78
Robotnicy wykwalifikowani	16	52	23	6	3	106
Robotnicy niewykwalifik.	25	37	19	6	13	39
Rolnicy	12	41	16	22	9	42
Pracujący na własny rach.	23	48	16	5	7	56
Bierni zawodowo						
Renciści	17	50	14	3	16	138
Emeryci	15	54	15	5	10	197
Uczniowie i studenci	19	49	19	7	7	71
Bezrobotni	13	47	26	8	7	101
Gospodynie domowe i inni	14	52	22	0	13	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	12	63	12	4	9	199
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	20	49	17	7	7	74
sekt. pryw. poza rolnict.	16	51	20	7	6	201
prywatnym gosp. rolnym	13	42	20	13	11	53
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	17	48	19	13	4	131
276-399	16	51	15	5	13	122
400-549	15	59	11	7	8	201
550-799	12	53	23	3	9	153
Powyżej 799 zł	13	66	12	5	3	180
Ocena własnych war. mater.						
Złe	16	46	22	8	8	352
Średnie	14	54	17	5	11	450
Dobre	16	62	12	4	7	240
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	23	41	18	4	15	54
Raz w tygodniu	17	53	15	6	9	545
1-2 razy w miesiącu	13	57	16	4	10	154
Kilka razy w roku	8	52	24	8	9	197
W ogóle nie uczestniczy	15	59	17	3	5	92
Poglądy polityczne						
Lewica	3	67	18	9	3	324
Centrum	14	58	17	4	6	275
Prawica	30	49	7	4	10	246
Trudno powiedzieć	16	28	29	5	21	198
Zainteresowanie polityką						
Duże	15	75	7	2	0	138
Średnie	15	59	14	6	6	468
Małe lub żadne	15	40	23	7	15	435